

om, at Arbejdet, naar det gribes an paa en anden Maade, maa kunne bringes op til et betydeligt større Beløb. Ingen i Rigsdagen vil dog beklage, hvis det ad den Vej skulde lykkes at bringe de betydelige Udgifter, der er forbundne med Straffeanstalterne, ned. Det er sikkert en Ting, som vil finde Paaskønnelse alle Vegne. Man har gjort det i vore Nabolande og har høstet udmærkede Erfaringer. I Sverige tror jeg, der er indvundet flere hundrede Tusind Kr. ved en fornuftig Udnyttelse af Fangernes Arbejde. Saa meget kan der imidlertid ikke være Tale om her i Danmark, fordi Landet er betydeligt mindre og Fangernes Antal selvfølgelig ligeledes mindre. Dernæst har ogsaa den økonomiske Side af Sagen Betydning for Fangerne, thi naar man faar større Fortjeneste gennem Fangernes Arbejde, har man derigennem en Mulighed for at yde dem noget af denne Fortjeneste. Det kan være som en Fond, de har opsparret, medens de sad i Fængselet, og de behøver jo ikke at faa det udbetalt paa een Gang, naar de kommer ud, det kan administreres gennem Fængselselskaberne og kan maaske hjælpe vedkommende til at finde en selvstændig Virksomhed. Det er det, man skal have for Øje, først og fremmest at gøre dem til samfundsnyttige Mennesker til Lykke for dem selv og for Samfundet.

Hvad angaar Spørgsmaalet om at udnytte Fangernes Arbejdskraft, er der forskellige Veje at gaa. Man er hidtil gaaet den Vej her i Danmark at bortforpagte Fangernes Arbejdskraft. Som det ærede Medlem fra Horsens (Hans Nielsen) omtalte, har en hel Del af Fangerne i Horsens Tugthus været beskæftigede og er den Dag i Dag beskæftigede for Crome & Goldschmidts Fabrikker. Ander Steder har de ogsaa været beskæftigede med Kurvefletning og i Horsens vistnok ogsaa med Læderarbejde. Denne Fremgangsmaade, som naturligvis maa opretholdes, saa længe Kontrakterne staa ved Magt, er imidlertid ikke tilfredsstillende. Men naar nu Statsfængselet i Nybørg tages i Brug, bliver det muligt for Staten at slaa ind paa andre Veje, i alt Fald for dette Fængsels Vedkommende, og det agter man ogsaa at gøre. Den hidtil brugte Fremgangsmaade er ikke tilfredsstillende af forskellige Grunde. For det første tjenes der for lidt ved Fangernes Arbejde, og for det andet bliver Arbejdet alt for lidt specialiseret; der gives alt for lidt Adgang til at kunne give en Fange netop det Arbejde, som man formener egner sig bedst for ham. Arbejdet maa være

mere forskelligartet; man maa i en vis Forstand lade udføre næsten ethvert som helst Arbejde, som kan udføres paa den Maade. For det tredje fører det ogsaa til, at der fremkommer Klager fra Industriens og Haandværkets Side, Klager, som ikke er helt uberettigede, idet det jo, som sagt, bliver den enkelte Entreprenør, som faar Fortjenesten; en enkelt Entreprenør faar billigere Arbejdskraft og bliver derved i Stand til at underbyde sine Konkurrenter eller i alt Fald opnaa en større Fortjeneste end andre. Der er et andet System, som, saa vidt jeg husker, er etableret i Norge. Det gaar ud paa, at alt, hvad Fangerne producerer, bliver solgt af Staten; Staten holder Butikker rundt omkring i Landet, hvor de af Fangerne leverede Produkter sælges. Dette System har imidlertid ogsaa sine Betæneligheder; der bliver flere Driftsudgifter ved, at man skal have Butikker og Personale til at passe disse, og endelig paatvinger det den selvstændige Handelsstand en Konkurrence. Den Maade, jeg derimod finder er den bedste at udnytte Arbejdskraften paa, er den, som ogsaa blev antydet af de ærede Medlemmer, der talte om dette: at lade de Ting, som Staten selv har Brug for, producere i Fængslerne. Og der kan ikke, forekommer det mig, fremsættes nogen som helst berettiget Anke fra nogen Side derimod; det forekommer mig at være ganske naturligt, at de Varer, som Staten selv har Brug for, produceres af den Arbejdskraft, som Staten disponerer over, og det er altsaa det, jeg vil søge at gennemføre. At det virkelig skulde blive nogen Konkurrence til dansk Haandværk og Industri, tror jeg ikke paa; der er ikke noget berettiget i en saadan Tale. Det danske Haandværk og den danske Industri staa sikkert saa højt og har et saa stort Afsætningsmarked, at det, som der her kan være Tale om at producere, intet kan betyde for dem, og man maa jo lægge Mærke til, at Staten har andre Hensyn at tage her.

Det tredje, jeg kommer til her i denne Forbindelse, er: Hvorledes skal saa Tanken udformes? Det er jo let nok at skitsere en saadan Tanke, men det er vanskeligt at udforme den. Denne Tanke har været overvejet mellem Fængseldirektøren og mig, saa længe Fængseldirektoratet overhovedet har været opretholdt. Naar vi ikke har kunnet føre den ud i Livet før, skyldes det to Omstændigheder. Den ene er den, at saaledes som Fængselsforholdene var, lod der sig ikke gennemføre nogen Reform i denne Retning, fordi der fandt